

Κρίμα που είναι πόρνη (Θέατρο)

Το Έργο και ο Συγγραφέας

'Tis Pity She's a Whore είναι ο πρωτότυπος τίτλος του θεατρικού έργου του John Ford που γράφτηκε μεταξύ 1629 και 1633. Ο δυτικός μας πολιτισμός χρειάστηκε πάνω από τριακόσια χρόνια για να δεχτεί την συμπάθεια και την αποδοχή με την οποία ο Φορντ βλέπει τον έρωτα δύο αδελφών. Στην αρχαία Αίγυπτο αλλά και στην αρχαία Ελλάδα οι γάμοι μεταξύ αδελφών ήταν απολύτως αποδεκτοί τουλάχιστον μεταξύ συγγενών από τον ίδιο πατέρα αλλά διαφορετική μητέρα. Οι Αιγύπτιοι διασφάλιζαν με αυτόν τον τρόπο την συνέχεια της βασιλείας των φαραώ από την ίδια οικογένεια (π.χ. Ραμσής Β' αλλά και οι θεοί Όσιρις και Ίσις) ενώ οι Έλληνες δημιούργησαν ολόκληρη μυθολογία βασίζοντάς την πάνω στον γάμο δύο αδελφών (Δίας και Ήρα).

Ακόμη και στην «Παλαιά Διαθήκη» υπάρχει το παράδειγμα του Αβραάμ και της Σάρας (Γένεσις, 20.12). Παρόλα αυτά οι νόμοι του Μωσή απαγορεύουν την αιμομιξία (Λευιτικόν, 18.9) ενώ την ίδια άποψη έχει και ο Χριστιανισμός. Σήμερα γνωρίζουμε πλέον επιστημονικά ότι οι γάμοι μεταξύ συγγενών πρέπει να απαγορεύονται διότι σε εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό προκαλούν αιμοφιλία και άλλες ανιάτες ασθένειες που οδηγούν στον θάνατο. Μέχρι την Αναγέννηση λοιπόν, το ζήτημα του έρωτα αλλά και του γάμου μεταξύ αδελφών δεν σήκωνε καμία συζήτηση, μέχρι που ο Τζ. Φορντ το επανέφερε στην επιφάνεια με το θεατρικό του έργο.

Οι λιγοστές πληροφορίες που διαθέτουμε για τον Τζων Φορντ και το έργο του δεν είναι αρκετές για να καταλάβουμε γιατί διάλεξε αυτό το θέμα. Είναι γεγονός πάντως ότι τα έργα του αφορούν στα ανθρώπινα πάθη και στην ανθρώπινη συνείδηση αλλά και στους νόμους της κοινωνίας. Η υπόθεση λαμβάνει χώρα στην Πάρμα με Ιταλούς πρωταγωνιστές. Ο Giovanni, που μόλις τελείωσε τις σπουδές του στην Μπολόνια, ανακαλύπτει το ερωτικό του πάθος για την αδελφή του Annabella. Ο πατήρ Bonaventura προσπαθεί να αποθαρρύνει τα αισθήματα του νεαρού ενώ η Annabella περιτριγυρίζεται από υποψήφιους γαμπρούς. Ο Giovanni τελικά εξομολογείται τον έρωτά του στην ίδια του την αδελφή η οποία τον αποδέχεται:

Annabella. On my knees, [She kneels]
Brother, even by our mother's dust, I charge you,
Do not betray me to your mirth or hate;
Love me, or kill me, brother.

Giovanni. On my knees, [He kneels]
Sister, even by my mother's dust I charge you,
Do not betray me to your mirth or hate;
Love me, or kill me, sister.

Annabella. You mean good sooth, then?

Giovanni. In good troth, I do;
And so do you, I hope: say, I'm in earnest.

Annabella. I'll swear it, I.17

Giovanni. And I; and by this kiss, [Kisses her].
(Once more, yet once more; now let's rise) [they rise] by this,
I would not change this minute for Elysium.
What must we now do?

Annabella. What you will.

Giovanni. Come then;
After so many tears as we have wept,
Let's learn to court in smiles, to kiss, and sleep.

Όταν μαθαίνει τον έρωτά των δύο αδελφών, η δασκάλα (tutress) της Annabella που ονομάζεται Putana (όνομα διαλεγμένο) ενθαρρύνει την σαρκική ένωση των δύο αδελφών. Εκ παραλλήλου, οι τρεις υποψήφιοι γαμπροί έχουν τα δικά τους ερωτικά προβλήματα με τις φιλενάδες τους και ιστορίες με δολοπλοκίες και φόνους εξελίσσονται παράλληλα με το ζήτημα της αιμομιξίας. Σύντομα αποκαλύπτεται ότι η Annabella έχει μείνει έγκυος από τον αδελφό της και ο πατήρ Bonaventura την συμβουλεύει να παντρευτεί τον Soranzo, έναν από τους υποψηφίους γαμπρούς, για να μην αποκαλυφτεί η αλήθεια. Μετά τον γάμο ο Soranzo ανακαλύπτει την εγκυμοσύνη της νύμφης και την κλειδώνει στο δωμάτιο της. Η Putana τελικά αποκαλύπτει τον εραστή Giovanni και τιμωρείται με εξόρυξη των ματιών της και κόψιμο της μύτης. Στην γιορτή για τα γενέθλια του Soranzo ο Giovanni βρίσκει ευκαιρία να μπει στο δωμάτιο της Annabella και να την μαχαιρώσει καθώς την φιλά. Μετά καρφώνει την καρδιά της αδελφή τους στο εγχειρίδιο που κρατά και έρχεται στο δωμάτιο της γιορτής και εξηγεί σε όλους την αιμομικτική του σχέση με την αδελφή του. Ακολουθεί συμπλοκή κατά την οποία ο Giovanni μαχαιρώνει τον Soranzo ενώ τελικά σκοτώνεται και ο Giovanni από τους παρευρισκομένους. Στο τέλος ο Καρδινάλιος της περιοχής διατάζει να καεί η Putana στην πυρά και η περιουσία όλων των αποθανόντων να περάσει στην εκκλησία και τελειώνει το έργο με τα λόγια:

Incest and murder have so strangely met.
Of one so young, so rich in nature's store,
Who could not say, 'Tis Pity She's A Whore?

Παρότι οι αιμομίκτες και οι υποστηρικτές τους τελικά τιμωρούνται με θάνατο δεν υπάρχει καθαρή καταδίκη της αιμομιξίας στο έργο του Φορντ ενώ φαίνεται η εκκλησία να καρπώνεται αμέσως την περιουσία των αμαρτωλών. Αυτό ακριβώς το γεγονός έκανε το έργο να πέσει στη λήθη για περισσότερο από τριακόσια χρόνια παρότι παρουσιάστηκε μερικές φορές στην σκηνή.

Ο Τζων Φορντ (John Ford, περ. 1586-1639) γεννήθηκε στο Devon της Αγγλίας αλλά πήγε στο Λονδίνο για σπουδές. Το 1606 έγραψε το πρώτο του λογοτεχνικό έργο ενώ μετά το 1620 ασχολήθηκε με την θεατρική συγγραφή. Πιθανότατα έπασχε από μελαγχολία η οποία επηρέασε και τις υποθέσεις των θεατρικών του έργων. Δημιούργησε κατά την εποχή της βασιλείας του Καρόλου Α' (βασ. 1626-1649) όταν η μοναρχία είχε να αντιπαλαίσει το Κοινοβούλιο. Αρκετά

έργα του φαίνεται χάθηκαν μετά την Παλινόρθωση της μοναρχίας στην Αγγλία με τον Κάρολο Β' (βασ. 1660-1685).

Ηθοποιοί

Cina Bramhill, Philip Cairns, David Collings, Hedydd Dylan, Ryan Ellsworth, Jimmy Fairhurst, Orlando James, Jonathan Livingstone, Peter Moreton, Nicola Sanderson, Cyuri Sarossy, Laurence Spellman

Η παράσταση δόθηκε στην Αγγλική της Αναγεννήσεως, όπως γράφτηκε το έργο δηλαδή, με ελληνικούς υπέρτιτλους. Οι ηθοποιοί, παρότι ήταν ντυμένοι με σύγχρονα κοστούμια, έπαιζαν με ένα στυλ που ήταν ένα μείγμα αναγεννησιακού και σύγχρονου θεάτρου. Αυτή η ιδιαιτερότητα μια έστελνε τον θεατή πίσω στον χρόνο και μια τον έφερνε στην σημερινή εποχή. Η Old Vick ατμόσφαιρα που δημιουργούνταν στιγμιαία με τον σαιξπηρικού στυλ λόγο που εξέφεραν οι ηθοποιοί διαλυόταν την επόμενη στιγμή μέσα στην σύγχρονη κινησιολογία δύο ερωτευμένων του σήμερα. Οι ηθοποιοί είχαν κάνει το έργο απόλυτο κτήμα τους και περνούσαν από μέσα του σαν αέρινες οπτασίες μεταφέροντας στο κοινό μαζί με το δράμα και τα κεντρικά ερωτήματα της παραστάσεως: πόσο «αμαρτία» είναι ο σαρκικός έρωτας δύο αδελφών και τι ρόλο παίζει η χριστιανική θρησκεία αλλά και ποια είναι τα οφέλη της εκκλησίας μετά την καταδίκη μιας «αμαρτίας». Φυσικά ο σκοπός του Φορντ είναι να αφήσει τον θεατή να απαντήσει μόνος του και να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει με την καταληκτική του ρήση: «Τι κρίμα που είναι πόρνη».

Σκηνοθεσία

Ο Declan Donnellan σε συνεργασία με τον Owen Horsley και με την βοήθεια του Jame Gibson δημιούργησαν μια περίεργα ευχάριστη ατμόσφαιρα στο έργο του Τζων Φορντ. Η Annabella, που υποδεχόταν τους θεατές κοιμισμένη στο κρεβάτι της καθώς εκείνοι εισέρχονταν στην κεντρική σκηνή της Στέγης, είναι μια σύγχρονη νεαρή κοπέλα/μαθήτρια που φοράει γυαλιά στο σκοτάδι, ακούει σύγχρονη ροκ από τα ακουστικά της και φοράει στενά ρούχα. Η εμφάνιση της Putana με ποδιά, αμπονέ (maid bonnet) και φτερό ξεσκονίσματος γυρνάει τον θεατή στον 19ο αιώνα αλλά θυμίζει και σημερινή στολή ερωτικού παιχνιδιού ενώ τελικά η εμφάνιση των ανδρών και η αναγεννησιακή αγγλική τον οδηγεί ακόμη πιο πίσω στον χρόνο. Οι σκηνοθέτες παίζουν πολύ άνετα με τα πίσω προς του χρόνου και από την μια αποπροσανατολίζουν τον θεατή χρονικά από την άλλη προσπαθούν να του υπενθυμίσουν ότι το θεατρικό συμβάν έλαβε χώρα στο παρελθόν αλλά μπορεί να είναι και ένα σύγχρονο ζήτημα. Η φρικιαστική σκηνή που η Putana χάνει τα μάτια της και το πρόσωπό της δίνεται ιδιαίτερα εξπρεσιονιστικά και με τον ίδιο τρόπο φέρνει στην σκηνή ο Giovanni την ξεριζωμένη καρδιά της αδελφής του. Και οι δύο σκηνές αποτελούν αναμνήσεις του αναγεννησιακής θεατρικής παραστάσεως που έπρεπε να διεγείρει τις αισθήσεις του θεατή για να του κρατήσει το ενδιαφέρον στην παράσταση. Αντιθέτως, με ιδιαίτερη σκηνοθετική τρυφερότητα αντιμετωπίζονται οι ερωτικές σκηνές με την ημίγυμνη/γυμνή Annabella και τον εραστή της. Ο Donnellan αναγεννά το αναγεννησιακό θέατρο σε μια παράσταση ίσως αλλοπρόσαλλη αλλά ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο εξαιρετικά ενδιαφέρουσα στην σημερινή σκηνοθετική ανομβρία εν Ελλάδι και αλλαχού.

Παρόλα αυτά η σκηνή που ο Giovanni εξομολογείται τον έρωτα του στην αδελφή του και εκείνη τον αποδέχεται δεν μας συγκίνησε τόσο όσο η ίδια σκηνή με τον Alain Delon και την Romy Schneider σε σκηνοθεσία Luchino Visconti στην παράσταση (Dommage qu'elle soit une putain) που ανέβηκε στο Παρίσι το 1961. Τα

δύο ιερά τέρατα του γαλλικού θεάτρου και κινηματογράφου είναι συγκλονιστικοί στο κλασικό αυτό ανέβασμα υπό την σκηνοθετική μπακέτα του Βισκόντι. Ορισμένες ερμηνείες είναι εκ φύσεως ανεπανάληπτες.

Σκηνικά-Κοστούμια

Ενδιαφέρουσα η ιδέα να παρουσιαστεί το έργο γύρω από ένα μεγάλο κρεβάτι στο κέντρο της σκηνής που μετατρέπεται από κοριτσίστικο παρθενικό κρεβάτι, σε ερωτικό κρεβάτι μιας «αμαρτωλής σχέσης», σε νυφικό κρεβάτι, στο κρεβάτι που εναποτίθεται η ξεριζωμένη καρδιά της Annabella και στο τέλος στο νεκροκρέβατο των σκοτωμένων. Το σκηνικό του Nick Ormerod στο βάθος που χωρίζει την σκηνή στον χώρο των δρωμένων και στους πίσω χώρους της οικίας ήταν άνευ ιδιαίτερης σημασίας και ίσως εξυπηρετούσε τους ηθοποιούς ως πρόχειρα καμαρίνια για την αλλαγή των κοστούμιών. Τα κοστούμια ήταν διαφόρων εποχών και βοηθούσαν στην ανάμειξη των χρόνων. Ενδιαφέρον προκάλεσαν τα διάφανα πέπλα που έντυσαν κάποια στιγμή την Annabella αλλά και η σκηνοθετική ιδέα της «αγιοποιήσεώς» της.

Φωτισμοί

Οι φωτισμοί της Judith Greenwood τόνισαν σωστά τις δραματικές σκηνές και την κύρια δράση του έργου αλλά θα προτιμούσαμε πιο απαλό φωτισμό στις τρυφερές σκηνές. Η Greenwood έμεινε στον έντονο σύγχρονο φωτισμό ενώ θα μπορούσε να μας θυμίσει και τον φωτισμό των κεριών μιας αναγεννησιακής παραστάσεως για να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στις χρονικές παλινδρομήσεις της παραστάσεως.

Μουσική και Ηχητικά Εφέ

Οι μουσικές επιλογές και οι ήχοι που επιμελήθηκε ο Nick Powell έδεσαν αρμονικά με το όλο κλίμα της παραστάσεως.

Γενική Εντύπωση Παραστάσεως: 10/10

Πρόγραμμα (έντυπο)

Το έντυπο πρόγραμμα ήταν ιδιαίτερα φροντισμένο με ενδιαφέρουσα εισαγωγή, τους συντελεστές της παραστάσεως αλλά και βιογραφικά σημειώματα για τον σκηνοθέτη και τον σκηνογράφο. Δεν βρήκαμε παρά μόνο διαφημιστική χρήση στις εντυπώσεις του τυχερού φίλου της Στέγης από την παράσταση στην Λυών που καλύπτουν το οπισθόφυλλο.

Στοιχεία Παρακολούθησεως του Έργου:

Τόπος: Αθήνα, Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Ίδρυμα Ωνάση, Κεντρική Σκηνή
Χρόνος: 22 Δεκεμβρίου 2012
Θέση: Πλατεία, Σειρά Η, θέση 25

ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

John Ford

[http://en.wikipedia.org/wiki/John_Ford_\(dramatist\)](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Ford_(dramatist))

John Ford. *'Tis Pity She's a Whore*

http://en.wikipedia.org/wiki/'Tis_Pity_She's_a_Whore

<http://ebooks.adelaide.edu.au/f/ford/john/pity/index.html>

Helen Hackett, *A Short History of English Renaissance Drama*, Tauris

John Ford, *Domage Qu'elle Soit Une Putain*, Luchino Visconti, Romy Schneider, Alain Delon (16-4-1961)

<http://www.youtube.com/watch?v=0MSIond-Gh0>

Cheek by Jowl: 'Tis Pity She's a Whore (trailer)

<http://www.youtube.com/watch?v=x9wicv0Fxls>

Αγία Γραφή, Παλαιά Διαθήκη, Γένεσις,

<http://www.apostoliki->

[diakonia.gr/bible/bible.asp?contents=old_testament/contents_Genesis.asp&main=genesis&file=1.20.htm](http://www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp?contents=old_testament/contents_Genesis.asp&main=genesis&file=1.20.htm)

W. Scheidel, "Brother-Sister Marriage in Roman Egypt," *Journal of Biosocial Science* (1997) vol. 29, 361-371

Middleton, Russell. "1962 Brother-Sister and Father-Daughter Marriage in Ancient Egypt." *American Sociological Review*, Vol. 27, No. 5:603-611.

Δ. Ι. Λοΐζος, *Η Αρχαία Ελλάδα και οι Ανατολικοί Λαοί. Από τους Σουμερίους στον Μέγα Αλέξανδρο 3000 - 323 π.Χ.* 2η έκδοση. Αθήνα: 2012 σσ. 59-61, 195.

<http://users.hol.gr/~dilos/ellada/ellada.htm>

Charles I of England

http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_I_of_England

Restoration (England)

[http://en.wikipedia.org/wiki/Restoration_\(England\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Restoration_(England))

Charles II of England

http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_II_of_England

Δ. Ι. Λοΐζος